

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.

Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven.

Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., **Hirdetések díja:** 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.

Előfizetési felhívás a „Debreczeni protestáns Lap” 2-dik évi folyamára.

Lapunk 2-od évi pályafutását kezdi meg; szellemét s irányát ismeri már a mélyen tisztelt protestáns olvasó közönség; ugyanazon eszméknek s elveknek lesz az jövőben is képviselője; magyar protestáns egyházunk igazi és jól felfogott érdekeinek szószólója.

Ezen havonként háromszor megjelenő lapnak ára 4 frt, félévre 2 frt, évnegyedes előfizetők is elfogadtatnak a folytatás kötelezettségének feltétele mellett.

Ha előfizetőink száma emelkedik, a lap hetenkint megjelenését fogjuk eszközölni.

Debreczen, 1881. december 15.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.**

Szerkesztő társak: **Békési Gyula,**
Géresi Kálmán.

Néhány kiemelkedő pont reformált egyházunk legközelebbi multjában.

(Folytatás.)

A zsinat által alkotott egyházalkotmányi törvények közt foglalnak helyet: a lelkészválasztást, országos segélyalapot és az egyházi adózást illető törvények is.

Valójában szép munkát végzett a zsinat, midőn ezen törvények alkotására is kiterjesztette gondját és figyelmét; mert azon ügyek közül mindenik égető kérdéssé vált már ref. egyházunkban.

A korlát nélküli szabad választás legtöbb egyházkerületben oly tüneményeket, mint visszaéléseket hozott felszínre, melyek az egyházi és vallásos életre nagy mértékben károsan hatottak vissza s a lelkészi állás erkölcsi tekintélyét több helyen évtizedekre megingatták és aláásták — Nagy elismerést érdemel azért a zsinat, hogy bátorsága volt e tekintetben kimondani: hogy a lelkészválasztásoknál a rendes lelkészeknek pályájukon szerzett

érdemeik, az egyházak gondozásában elért kitünő siker és huzamosabb időn át hiven teljesített szolgálat, méltánylásban részesüljenek; nem különben a segédlelkészek tudományos képzettsége, szolgálati idejük s az az alatt tanusított buzgalmuk kellő figyelembe vétessék. Kimondotta, hogy egyházkerületenkint az egyházak a papi jövedelem arányában 4 osztályba sorozandók, a lelkészeknek és segédlelkészeknek fentebb jelzett minősítvényök szerint s pályázati képességek megállapítandó. — Továbbá még kijelölő bizottság is alakíttassék a helybeli presbyterium 3 és az egyházmegye által választott szintén 3 tagból. Ezek mind megannyi biztosítékok, hogy a választások az egyház valódi érdekeinek szem előtt tartásával történjenek. — Meglehet, sőt kétségtelenül úgy lesz, hogy ezen választási mód sokak által visszatetszéssel fogadtatik s lesznek ennek is a gyakorlatban a kivitelnél árnyoldalai; de hiszen hol van olyan emberi intézkedés, legyen az a legjobb és legbölcsebb, melyet a szántszándékosság, a kapzsiság, szenvedélyek és elfogultság el ne ferdithetnének s azzal visszaélést ne üzhethetnének? De annyi mégis nagyon valószínű, hogy annyi elégtelenségre, az igazi buzgóság lehűtésére, elfásultságra, viszályra és perlekedésre aligha fog ezen új választási módozat oly tág kaput nyitni és tární fel, mint a minőkről a legközelebbi évtizedekben az egyházmegyék és egyházkerületek jegyzőkönyvei bőv mértékben tanubizonyságot tesznek.

Az országos segélyalap megteremtése oly nagyszerű eredmény, hogy az maga örök időkre biztosítja az 1881. évi zsinat nagy jelentőségét és befolyását ref. anyaszentegyházunk jövőjére, annak boldogítására. — Most már elérkezett a cselekvés ideje! munkára fel, mentsük meg a mi megmenthető; nyujtsunk segélyt azoknak, kik oly epedve várják a támogatást, az elhagyatottság és inség szomorú napjaiban.

Az egyházi adózás rendezésének ügye szintén nagyon kívánatos volt, mert bizony fájdalom igen sok helyt az egyházi és iskolai költségek viselését valósággal tehernek veszik s nem nagy mérvű buzgóságot tanusítanak azok

teljesítésében; így aztán az egyházi hivatalnokok a nélkül is csekély jövedelmüket nem kaphatván a kellő időben és pontosan: a nélkülözések keserű kenyerén kívül, melylyel meg vannak látogatva, anyagi romlás és aláhanyatlás esélyeinek is ki vannak téetve. Az is nem példátlan, hogy az egyházi és iskolai tartozások behajtása céljából világi karhatalmat kelletvén az egyházi előjáráságnak igénybe venni: a segélynyújtást az elfogult vagy az ügyeket kelleleg nem ismerő polgári hatóság közege megtagadta s az egyházi előjáráság kénytelen volt azt tűrni és hallgatni. De most már az ilyen félreértéseknek vége leend, mert törvényben lesz kimondva, hogy: a mennyiben az egyházi testületek saját körükben hozott rendszabályaikat, határozataikat s ítéleteiket önhatóságilag nem foganatosíthatnák; miután az egyház önkormányzati joga, intézményei és törvényei, az állam általma alatt állanak, azok végrehajtása végett jogosítva vannak az állam közigazgatási hatóságainak segélyét s eljárását igénybe venni (jus advocatiae).

(Folyt. köv.)

Dunamelléki.

Az erdélyi ágostai hitvallásu evangélikus egyház országos consistoriumának, az országos képviselő házhoz intézett kérvénye a gymnasiumi és reáliskolai oktatásról szóló törvényjavaslat tárgyában *)

Mélyen tisztelt képviselőház!

A Gymnasiumi és reáliskolai oktatásról szóló 1881. October 6-dikáróli kormányi előterjesztés, az erdélyi ágostai hitü egyház tisztelettel alulirt országos konsistoriumát, ismét azon kényszerűségbe helyezi, hogy a törvényszerű kérvényezési joggal éljen.

A korábbi analog törvényjavaslat alkalmából bátorzkodott ezen országos konsistorium, 1880-ik évi april 9-kén kelt kérvénye rendén, a középiskolák ügyének akkoriban tervezett rendezése ellenében nehéz jogi aggodalmainak indokoltan kifejezést adni, azon tiszteletteljes kérrrel: „miserint az illető határozat meghozatalánál az erdélyi ágostai hitü evangélikus országos egyház részére, középiskola ügyét illetőleg, az ezen országrész különleges vallástörvényei által megadott és ünnepélyesen biztosított jogát érintetlen hagyni méltóztassék.“

A közoktatásügyi bizottság által lényegesen súlyosbított törvényjavaslatnak 1880. május 11-kén a napirendről történt levételében, az országos konsistorium előjelét merte szemlélni annak, hogy egy hasontartalmu törvényjavaslat nem fog újból a m. tisztelt ház elé kerülni.

Miután ezen föltevés fájdalom! nem valósult, sőt inkább az új törvényjavaslat nagyon is alkalmas arra, hogy a tisztelettel alulirt országos konsistoriumnak aggodalmait még fokozza: lelkiismeretbeli köteletségének tartja, újból a m. tisztelt képviselőházhoz járulva azon történelmi és posi-

*) Főbb pontokban közöljük e kérvényt, mely sok tekintetben tanuságul szolgál.

tív tényekre utalni, a melyeket a magas kormány öntudattal vagy a nélkül figyelmen kívül hagyott, de melyeknek elfogulatlan és igazságos méltánylásából az előterjesztés föltétlen elvetésének kellene következni.

Legyen szabad néhány általános szempontokat, az után az erdélyi ágostai hitü evangélikus egyház jogi álláspontját, végül a nemzeti létjogosultság nézpontját rövid vonásokban kiemelni.

I.

Átalánosságban a ministeri indokolás, mely a törvényjavaslatnak belső és külső jogosultságát akarja kimutatni, és ennek következtében maga a törvényjavaslat is futólagos és legfelületesebb munka eredményeként tűnik elő. Bizonyítja ezt a csak hét lapra terjedő sovány külterjes tartalma az indokolásnak, a melyben minden egyébről igen, csak a középiskolai oktatásnak mozgó időkérdéseiről, ezeknek bel- és külföldöni jelen állására való tekintettel, — nincs szó. Be van abban ismerve, hogy az e részbeni szervezési kérdések sehol sincsenek tisztázva, és különösen Magyarországon az állami igazgatás alatt álló különböző középiskoláknak még jellege sem határozható meg. És mégis ezzel ellentétben alakszerű törvény hozandó. Az állam közvetlen vezetése és felügyelete alatt álló 87 gymnasiumot (köztük tiszán állami 7, a tanulmányi alapból fenntartott gymnasium 23, továbbá romai katolikus (szerzetesrendi gymnasium 38, görög-katolikus 3, községi gymnasium 12 és alapítványi gymnasium 4) és 17 reáliskolát illetőleg azonban, az azok berendezésére vonatkozó ez időben érvényes szabályoknak egyszerű codificálása annyival kevésbé szükséges, mivel azok természetüknél fogva időnkénti változásnak vannak alávetve. A codificálás szükségességének kellő tárgyilagos indokolása és igazolása az indokolás rendin egyáltalán fel nem található. Ennélfogva csak azon föltevésnek lehet helye, mikép a szándék az, hogy a négy első szakasszal a kormány számára az ő közvetlen befolyása alul törvényszerűleg elvont felekezeti tanintézeteknek, úgy mint 61 gymnasium és 3 reáltanodának korlátlan uralása és rendszabályozása végett az út egyengetve legyen. Ugy látszik, hogy a végcél nem annyira a tanulás és miveltés valódi érdekeinek elősegítésében és támogatásában, mint inkább a jelen pillanatban mindent uraló nemzetiségi törekvéseknek a nem magyarjku tanintézetekre való átruházásában áll, a mint ez ezen előterjesztés további folyamából világos leend.

II.

A törvényjavaslat az erdélyi törvényesen bevett egyházak jogi állását tökéletesen tagadja vagy ignorálja. Ez oknál fogva elengedhetetlen loyális köteletség, ezt a legfontosabb alaptörvények idézése által ezen alkalommal is emlékeztetbe hozni.

Csak a 17-dik századig visszamenve, már a Westfáliai békeokmányban, melynek tartalma Erdélyre is vonatkozott („hac pacificatione comprehendantur.....et Princeps Transilvaniae“) és az európai nemzetközi jog garantiája alá helyeztetett, elvül lett kimondva a lelkiismeret szabadságának elismerése, annak megállapítása, hogy az iskola a szabad vallásgyakorlásnak kelléke, az egyháznak tartozéka (annexum religionis) és minden hitfélnak nem csak egyházi, hanem iskolai ügyben is függetlensége és önállósága, e sza-

vakban biztosítatik: „templorum et scholarum cuique parti suarum cura integra reservatur“, V. cikk 2. 25. 34, §§. VII. cikk 1. 2. §§.

Ennek megfelelőleg az Approbatae et Compilatae constitutiones, Erdélynek köztörvénykönyve 1653-ról és 1669-ről az erdélyi négy bevett egyház részére az önálló, az országfejedelmi hatalom minden befolyásától ment törvényhozási és önkormányzati jognak legteljesebb mértékét tartalmazták.

Az 1686-dik évi Junius 28-károli Bécsi kötés, mely által Erdélynek mint a Monarchia önálló tagjának Magyarország királya kormánya és a Habsburgi dynastia alá átmenetele megalapítva lett, a 6-ik pontban ezt mondja: „neque quatuor religiones in Transsilvania receptas ullo ibidem modo, tempore et praetextu turbare curabit (sua Majestas), nec allaborabit in templorum, scholarum, parochiarum, proventuumque et bonorum eorum occupatione, juxta leges eorum approbatas.“

Az 1691-ki Deczember 4-kérőli Leopoldi hitlevél első pontja így szól: „in causa receptarum ibidem religionum, templorum, scholarum, parochiarum quam ibi nunc exstant, nihil alterabitur, contradictionibus quibuscunque sive sacri, sive profani ordinis nihil unquam in contrarium valentibus,“ — a harmadik pontban pedig ez áll: „Approbatas et Compilatas patriae illius leges, constitutiones in vigore inviolabili permansuras declaramus.“

Ezen államszerződés az 1791-dik évi erdélyi második törvényezikben „sacrum diploma“ és radicale conventionis inter divum quondam Leopoldum I. et principatum Transsilvaniae sponte initae instrumentum“ névvel neveztetik.

Továbbá az 1711-ki Szatmári békeszerződésnek harmadik pontjában ez áll: „Sacratissimam suam Majestatem in religionis negotio receptas regni constitutiones manutenturam, nec non exercitium ejusdem secundum leges et constitutiones ac articulos regni tam in Hungaria et Transsilvania cum beneficiis, eorum de jure spectantibus concessuram, non praeclusa via modo in gratiam redeuntibus, apud Sacratissimam c. r. Majestatem, vel curam diaeta, ratione gravaminum sese insinuandi.“

Az 1791-dik évi erdélyi, korszakot alkotó országgyűlésnek, mely a nemes gondolkozású II. József császár autokratikus reformjai által félbeszakított uralmát az ország törvényeinek visszaállította, 53-dik törvényezikke azt határozza: „quatuor receptae religiones, vigore legum patriarum, benigno Diplomate Leopoldino firmatarum in aequalitate jurium ac libertatum suarum, liberique exercitii, non obstantibus in contrarium editis ordinationibus, porro etiam conservabuntur.“

Ehez járul az 55-ik törvényezikke szavakban: „benigne annuente Sua Majestate, communi statu voto statutum est: ut liberum sit singularum quatuor religionum ecclesiis, earumque patronis ubicunque in liberis scilicet regni civitatibus, urbibus et oppidis, villis item et possessionibus, ac aliis quibuscunque locis sacras aedes, turres atque scholas absque ullo impedimento extrui facere, prout vigore praesentis articuli singularum religionum status assecurantur, quod in moderno per singulas quatuor religiones actu possessorum, ac in futurum etiam quovis tempore libere extruendorum templorum, turrium campanarum, caemete-

riorum, collegiorum et gymnasiorum usu nunquam turbabuntur.“

A Leopoldi hitlevél és azzal együtt Erdélynek valamennyi többi alaptörvényei II. Ferencz és I. Ferdinand Ő Felségeik által 1792-ben és 1837-ben kiadott ünnepélyes felavatási okmányokban a királyi szó szentségére és a legfelsőbb uralkodó házban sérthetetlen hűségre való hivatkozással megerősítették, mit az 1790/1-ki második törvényezikke ezen szóban fejez ki: „promittentes et assecurantes eodem status et ordines verbo Nostro regio et principali, fideque apud Nos et augustam domum Nostram nunquam violabili, quod Nos juxta praeinsertum sacrum Diploma Leopoldinum legesque abinde diaetaliter latas vel in futurum ferendas, universos et singulos magni principatus Transsilvaniae trium nationum et quatuor receptarum religionum status et ordines in suis legibus, juribus, libertatibus et approbatis consuetudinibus sancte et illibate conservabimus, conservarique curabimus.“

Ezen jogi állás az 1848-dik év után szintén alaptörvényszerű biztosításnak tárgya volt, a mennyiben nem csak az Erdélynek Magyarországgal való végleges egyesítése felletti előleges tárgyalásoknál az 1865/6-ki erdélyi országgyűlés intentioja, és a koronának erre vonatkozó nyilatkozata annak méltatását involválják, hanem azt az 1867-diki 2-dik és 1868-diki 43-dik törvényezikkek is tanúsítják.

Az elsőben foglalt koronázási eskü szavai így szólnak: „Esküszünk hogy az Isten egyházait, Magyarország és társországai törvényhatóságait s egyházi és világi minden rendű lakosait jogaikban, kiváltságaikban, szabadságukban, szabadalmaikban; törvényeikben, régi jó és helyben hagyott szokásaikban megtartandjuk mindenkinek igazságot szolgáltatunk.“

Végül az unio részletes szabályozásáról szóló említett másik törvényezikke 14-dik szakasza szószerint így hangzik: „Erdély mind azon törvényei, melyek az erdélyi területen és a korábban ugynevezett magyarországi részekben a bevett vallásfelekezetek, egyházak és egyházi hatóságok vallásgyakorlati önkormányzati szabadságát, jogegyenlőségét, egymás közötti viszonyait s illetőleg hatáskörét biztosítják, nemcsak sértetlenül fenntartatnak, hanem egyszersmind a görög- és örmény-katholikus és a keleti görög szerzetesek egyházakra is kiterjesztetnek.“

(Vége köv.)

Zsoltárok új átdolgozásban.

Közelebb, a prot. egyházi és iskolai lapokban, tettem közzé 3 zsoltár-mutatványt; a midőn néhány megjegyzést is bocsátottam előre az irányról, melyet az átdolgozásban én követek. — Most, midőn e lapokban is közlök 2 darabot, csupán ezekre vonatkozólag a következőket jegyzem meg:

1. A 62. zsoltár a Szenci M. Albert fordításában is szép, de mégis van benne két igen lényeges hiba; az egyik az, hogy azt a vezérlő szócskát, a melyen a zsoltár alapszemeje csügg, homályban hagyja és elrejt; ez a vezérlő szócška az eredeti szövegben אֲנִי , (ak) mely a versfejekben előáll és ismét — és ismét visszatérőleg, folytonosan lelkünk elé idézi azon szép vallásos eszmét, mely a zsoltárban rejlik; a másik lényeges hiba pedig a 2-dik versszakban van,

hol azon gyönyörű képet, melyben Dávid a romlott bűnös incselkedőket, roskadó falhoz, dőlt sövényhez hasonlítja azon jellemes és emelkedett lelkű férfiak ellenében, a kiket magokhoz rántani akarnak, egészen tönkre teszi, s az értelem összekapcsolódását is megzavarja. Ezen főhibákon kellett tehát mindenk előtt igazítást tennem, s azt hiszem, hogy ez által jobban megközelítettem a zsóltáriró eszméinek kidomborítását.

2) A 65. zsóltár egyike a legszebb himnuszoknak, de ennek eszmemenetét is az eredeti forrásból kellett helyreállítanom. A Szenszi M. Albert-féle fordítás elsőbb versszakai igen terjengők s egyáltalában nem felelnek meg a lélek azon buzgó kitörésének, mely Dávid rövid soraiban visszatükröződik. Nincs meg azon felül a rajzban sem a különválasztás; pedig külön kell választani azon fenséges rajzot, melyben elsőben az Istennek nagysága, hatalma dicsőítettik, attól, a melyben viszont az ő jósága és szeretete iratik le; és pointirozni kell azon megdöbbenést és elnémulást, melyet az Isten erejének nagy volta mindenütt előidézt, szemben azon vig zajjal, örömmel és zsbongással, melyet éltető szeretete kelt föl. Kiemeltem egyszersmind azt is, hogy épen ezek az Isten templomának gyönyörűséges dolgai, s ezeknek látása és szemlélése az, a mely az Isten házát (akár az egyház, akár a természet temploma) oly áldottá és boldogítóvá teszi. Ez a zsóltár eszméje.

Átalában megjegyzem, hogy Dávidnál mindig meg van az eszmének egysége; hibás dogmatikus magyarázatok, vagy gyöngé fordítások (ezek közt — sajnos — a Károlyi-félet is kell értenem), sőt a nem mindig szabatos versekre tagolás is magában a bibliai szövegben. — igen gyakran megzavarják, felforgatják ezen benső egységet, de épen az az énekírók feladata, hogy azt helyre állítsák; úgy fog azokban tündökölni a Dávid magas költészete.

Végül még egy pár szót kell szólanom az énekek versalakjaihoz.

Az egyetemes énekügyi bizottság a meghagyott dalamokra nézve, meghagyta egyszersmind a régi versalakokat is és csak az ujonnan készitendő dallamokra mondta ki azt, hogy e tekintetben magyar dallamokat kíván. Mindamellet, a mint nyilvános felszólalásokból látom, némelyek azon nézetben vannak, hogy minden énekünk magyar metrikára és zeneileg is magyar rythmusra fogna átalakíttatni. Nem akarok most szólni bővebben e kérdéshez, csak azt jegyzem meg: a szokott énekek dallamát nem lehet ám oly könnyen megváltoztatni, mint a szöveget, mert abból egy khaosz állana elő a templomi éneklésben; hanem igenis, lehet ujakat, az iskolák utján, lassankint a néppel is megkedveltetni és a templomba is behozni s ezekre értettük azt, hogy magyarok legyenek. Különben is a Dávid himnuszainak és ódáinak nem felelne meg mindig a magyar versmérték. Szenszi M. Albert versformái épen nem mutatnak arra; és ha az ő verssorait, nyugközü, kereszt és másféle messzeeső rimeivel, s most hosszabb majd rövidebb voltak, magyar formába kényszeritenők, igen sok vers-csodabogár állana elő, melyekből csak kevés maradna meg ódának és himnusnak oly értelemben, a mint azt forma tekintetében is a költészetben kissé jártas egyének képzelik. — A magyar versalakkal bánni kell tudni és tudni mindenk fölött azt, hogy annak lendülete és rythmusa, milyen hangulatnak és eszmemenetnek felel meg, mert bizony az sem

olyan kapta, a mire mindent rá lehetne huzni. — Ezek után álljanak itt kísérleteim:

62. Zsóltár.

Csak az Isten az egyedül,
Kiben lelkem lecsendesüi,
Ő benne van csak menedékem;
Köszálam és váram csak ő,
S e kegyelem is tőle jó,
Hogy meg nem rendülök végképen.

Mert ime, a ki jó s igaz,
Egész világ üldözi azt,
S éltére tör annak a hitvány;
A kikre nézve nincs remény,
A roskadó fal, dőlt sövény,
Lest hánynak az erősnek utján.

Azon törődnek szüntelen,
Hogy a ki áll magas helyen,
Dicsőségéből porba ejtsék;
Hazudozást is kedvelők,
Ajkaikkal hizelkedők,
De sziveikben átkok rejtve.

Csak az Isten az, a ki áld,
Én lelkem őt hallgasd, imádd,
S reményedet csak benne vessed;
Köszálad és várad csak ő,
Erő, dicsőség tőle jó,
S ő véd, hited hogy el ne veszszed.

Népek, ti is hát szüntelen
Csak csüggjete az Istenen,
Rendíthetetlen szent reménnyel;
Szíveteket, imádvá őt,
Töltsétek ki színe előtt,
Mert titeket is ő segél fel!

Kivüle, lám, minden hiu,
Nincs senki hü, nincs senki jó,
S a legnagyobb is sulyra semmi;
Ne bizzatok hát földiben,
Kincsben, vagyonnak bőviben, —
Vétek a szívet arra tenni!

Az Isten egy szót szólt egyszer,
De azt a szót hallám kétszer,
Hogy nála van a hatalom csak!
A kegyelem is csak tied
Uram! s te majd kinek-kinek
Érdem szerint jutalmat osztasz!

(Folyt. köv.)

Fejes István.

Könyvismertetés.

„Christologie des alten Testaments, oder Auslegung der wichtigsten messianischen Weissagungen von Eduard Böhl. Wien. 1882. W. Braumüller. VIII. + 332.“ Ára 3 forint.

(Folytatás.)

Az egyházi atyák korában uralkodott ezen három irányzat tartotta fen magát a keresztyén egyházban, a kö-

zépkorban is, ámbar ekkor a hittudósok leginkább Ágoston nyomain haladva, nagy előszeregettel allegorizáltak.

A reformáció korában, egész napjainkig uralg a három irányzat: a direkt-messiatikus, a történelmi-kritikai, és a közvetítő. Az elsőhöz tartoznak Luther, Calov, Glasius, Schmidt Seb. Michaelis J. H. a lutheri és Béza, a reformált egyházból. — A reformátusok azonban jobbara a Chrysostom közvetítő irányát követik. — Így Bucer, Oecolompad, Pellican, Musculus. Ide járul még Melancton. Különösen Kálvin ez irányzat híve, ki azt rendszerezte is. — A kritikai irányzat hívei a socinianusok, Grotius és a rationalisták. Ez irányzat egészen sivárrá tétetett az angol deisták, Collins, a wolffenbütteli fragmenták által. Ammon Ch. F. volt az első, ki a christologia ezen rationalistikus felfogását bővebben és részletesebben kidolgozta: „Entwurf einer christologie des Alten Testamentes“ című művében (1794.) — Ez irány van képviselve De Wette „Biblische Dogmatik“ cz. művében is.

Direkt messiatikus irányt követnek: Jahn (bécsi róm. kath. theolog) „Vaticinia de Messia“ 1813. Hengstenberg „Christologie“ I-ső kiadás. Ide számítható von Hoffmann „Schriftbeweiss“ és „Weissagung und Erfüllung“ című műveivel, jöllehet ő már inkább a közvetítő irány felé közeledik, s szerző megróvja e különben orthodox szerzőben azt, hogy a történelmi alaphoz ragaszkodik, s azt állítja, miszerint az ó-szövetségi kegyesek közül egyik sem tekintett túl az ó-szövetség látkörén, és hogy, ha szinte Krisztusról jövendöltek is a próféták: mindazáltal az új-szövetségi Krisztus ő előttök még rejtély volt. Szerző e megrovásából világosan kitűnik az ő általa követendő irányzat is, jöllehet ő, a direkt messiási és közvetítő irányok között akar ismét közvetítő lenni, sőt még a tarsusi Diodor, Grotius felfogásából is a helyest átkarja venni. — Abból pedig, hogy Kohlbrüggé-t tartja az ó-szövetségi magyarázatok példányképének: világosan látható, hogy művében leginkább a pietisztikus és szigoruan orthodox, és direkt messiatikus irányzattal fogunk találkozni.

Az ó-szövetség egész christológiájának alapja, sőt szerző szerint összefoglalatja a protevangelium. (I. Móz. 3: 15.) És pedig ez a protevangelium a leghatározottabb, legvilágosabb üdvigéret, mert a bünbeesett emberre nézve mit sem ért volna egy homályos, határozatlan vigasz. Hogy a protevangelium ezen magas jelentőségét megismeresse szerző, az embernek az esetelőtti állapotából indul ki, midőn az ember zavartalan közösségben élt Istennel; ez a közösség azonban nem volt absolut, mert az ember csak részt vett a *θεία φύσις*-ből, de maga azért nem volt *θεος*; a miből következik, hogy tehát függési viszonyban kellett állania Istennel. Hogy ez a függési viszony annál erőteljesebb legyen: az ember parancsot vesz Istentől, mely parancsnak áthágása az emberre nézve bün lenne. Tehát e parancsból megismerheti Ádám, hogy a tökéletesség benne nem karakter indelibilis, nem ösztönszerű, hanem ez állapot elhagyása lehető is. I. Móz. 3.-ból tudjuk, hogy az ember e parancsot áthágtá, s így függési viszonyba jött azon hatalmakkal, melyeket az irás ördögnek és halálnak nevez. — Ádámot engedetlensége tehát a halálba taszítá, s csak Isten szava emelheté őt fel abból. Mindaddig, míg Isten vigasztaló szava nem hangzott el: Ádám meg volt halva Istenhez való viszo-

nyára nézve, úgy hogy mindaz, mit ily állapotban tehetett, csak Istennel való szembeszállás lehet vala. Az ember maga is érzi állapotának megváltozását, megrémül s elrejtőzik. Ekkor hangzik Isten vigasztaló szava, melynek az ember végtelen nyomoruságára való tekintetből végtelenül vigasztalónak, de egyszersmind tisztának, világosnak, félreérthetlennel kellett lennie. A halál helyett az élet ígéje hangzik ebből.

A protevangelium nem egyenesen az emberhez van intézve, minthogy az embertől magától bünös állapotában nem lehet várni sem a jónak akarását és cselekvését: hanem a kigyóra mondja ki Isten itt a kemény ítéletet, melyből az ember vigasztalást merithet magának. A protevangelium tehát tulajdonképen hadizenet a kigyónak életre halálra. — Igen de ki és mi volt a kigyó? Szerző e kérdésre úgy felel meg, hogy azt mondja, miszerint itt a kigyó alakjában Istennek egy ellensége, Isten és az ő általa teremtett világ ellen dühre ingerült s átán volt a kísértő. Hogy csakugyan ezt kell a kigyó alatt értenünk: azt szerző a bölcsesség könyve, Philó és az új szövetség egyes helyeivel bizonyítja. — Isten azonban a kigyót mint olyat átkozta meg, a mi azért történik, mert a sátán a kigyó alakját vette fel, s Isten nem részesitheti az ekként álcázott sátánt azon megtiszteltetésben, hogy vele mennyei nyelven beszéljen, mert neki czélja volt az embernek adni vigasztalást a sátánra mondott ítéletben. Ez ítélet már a 14-dik versben kezdődik: azonban az emberre nézve vigasztaló csak a 15-dik vers: „Ellenségeskedést szerzek te közötted stb.“ Szerző szerint itt az „asszony magva“ alatt egyetlen személy értendő. Mert 1) a Zera — mag — állhat úgy egy személyről, mint collective egy egész ivadékról, a mit Keil, Delitzsch, s elébb Helvicus állítják. 2) E helyen csak is egy személyről állhat, mert a vers utolsó mondatában: „Ő (hu) széttöri a te fejedet“ csak egy egyéniség lehet az alany, 3) Éva Gen: 4: 1-ben így szól: „Férfiut nyertem“ tehát ő is csak egy egyént értett a „mag“ alatt. Pál ap. pedig Gal. 3: 16-ban ezt mondja „a mag: Krisztus.“ — Az „asszony magva“ azt teszi továbbá, hogy az az egy személy, ki szét fogja törni a kigyó fejét, csak magától az asszonytól fog származni, férfi hozzájárulása nélkül. Tehát csodálatos módon fog születni. Ily személyiség pedig nem lehet más mint Krisztus.

A „kigyó magva“ azokat jelenti, a kik a kigyó vagy sátánnal vannak függési viszonyban, tehát a sátán angyalain kívül azokat, kik az emberek közül továbbra is a sátán uralma alatt maradtak. A „kigyó magva“ tehát erkölcsi értelemben veendő. Ezekkel harcban fog állani az asszony magva, mely harcban kölcsönösen megsebesítik egymást. A kigyó, a sátán megsebzti az asszony magvát, az asszony magva pedig szét zuzza annak fejét. — Azaz, az asszony magva le fogja győzni a sátánt, azonban e győzelmét csakis fájdalmas megsebesítettetés, sőt a mennyiben a kigyó marása mérges és halált hozó: tehát halál árán vivja ki. Itt tehát ismét Krisztushoz jutunk, mint a ki nehéz küzdelmek, szenvedés és halál által győzött a sátán hatalmán.

Összevetve I. Móz. 3: 15-öt, 4: 1-el, hol Éva így szól: Férfiut nyertem, a Jehovát: (kániti is ét Jahve) látjuk, hogy már Éva úgy vélekedett, hogy az asszony magva ember lesz ugyan, a mennyiben embertől születik: de Isten is lesz, mert Jehovának nevezi azt. És csakugyan, az ó-szövetség összes christológiája azt bizonyítja, hogy a megváltásra vo-

natkozó üdvjövendölések e nézet körül forognak. — Mert részint egyes kegyes emberek vannak úgy feltüntetve, mint a kik küzdenek a sátán magva ellen, mint Ábrahám és egész sora a kegyeseknek egész Krisztusig; részint maga Jehova tekintetik úgy mint megváltó és szabadító.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A

Főiskolánk 1833-ban és 1881-ben.

(Folytatás.)

Ezelőtt 48 évvel volt a régi épületben, mely a mostani új épület helyén állott, 39 olyan szoba, melyek mindegyikében heten, nyolezan, sőt kilenczen is szoktak lakni; volt még egy kis szoba a gazda számára; s akkori új, most már ó épületben is öt szobában laktak tanulók; egyben a senior, másokban a contrascriba, harmadikban a szolgálk inspectora, negyedikben a vagytani Laborans, ötödikben a novitius deákok Praesese, a ki ezeknek segédtanári minőségben az álgebrát, geometriát, ókori történelmet és görög nyelvet tanította, fizetése lévén azon összeg, a mi a tanulók között Pünköst előtt kibocsátott iven azok által önkéntesen aláíratott; de a mi 1000—1300 váltó forintra fel szokott menni, miután bevett szokás volt 5 v. frtnál kevesebbet nem irni. — Volt még a hátulsó udvaron egy végtiben tizenkét kunyhó, s a 13-dik a Darabos utcára nyíló kapu mellett, két-két tanuló számára; de már ezekért lakbért kellett az iskola pénztárába fizetni. — Ezek elibe nyárára kellemes komló lugasokat készítettek. A szolgatanulók még azon időben nem kaptak lakásra szobát, hanem minden estve bevitték ágynemüiket a maguk osztálytermébe s ott háltak úgy a hogy tudtak, s reggel ismét behordták azokat a keleti lépcső alatti kis szobába, a Rapariumba; a középső lépcső alatti kis szobában pedig — a Panariumban — a kenyeret szokta osztani a Praebitor; a nyugoti lépcső alatt pedig a fűtő lakott, az iskolának egyetlen eselédje. Több eseléd nem kellett; mert az alsóbb nemű kötelességeket, a tisztogatást, esengetést, vízfordást teljesítették a mendikások, egyebet maguk a deákok.

Volt nevezetesen minden napra három Apparitor, részint a kisebb deákok közül sorrendben, részint büntetésből kirendelve. Egy ezek közül lezke hirdető volt; ez tartozott minden tanárnál, mikor annak előadása következett, megjelenni s egész alázattal így szólani: Clarissime Domine Professor! humillime significo, horam octavam auditam esse: dignetur praelectionem instituere? Mire a tanár válaszolt: instituam vagy non instituam. — Látnivaló, hogy ez nem lett volna nagyon terhes és kellemetlen szolgálat, ha egyik-másik tanár holmi eselédnek való szolgálatra is fel nem használta volna a lezkejelentő apparitort. Velem történt például, hogy egy tanárom egész napra magához rendelt s ott kellett a földig érő fekete tógában a könyveket a tornácra hordanom és porolgatnom. A másik két Apparitor a Senior és Contrascriba számára volt rendelve. Egyik a Senior, másik a Contrascriba esengetésére figyelt, s ezek által küldöztetett egész nap. S merem mondani: nem jár ma annyit egy Pedellus, mennyit akkor egy Apparitornak járni kellett. Mindenik portára továbbá egy-egy Janitor volt rendelve. Ezeknek kötelessége volt mindazokat feljegyezni és a Contrascribának bejelenteni, a kik Tóga nélkül (discinete) mertek kimenni az iskola udvaráról. Télen nyáron ott kellett ezeknek a Janitoroknak állani a portában reggeli hat

órától estveli hat óráig; csak délben ebéd ideje alatt távozhattak. De mi ezt abban az időben nem találtuk ám valami szigorú intézkedésnek, mert hallottuk, hogy mig nyolez évvel ezelőtt csak a Contrascribától nyert engedélylyel — Tesserával — lehetett kimenni s magánosan még így sem, hanem egy társat kellett magamellé keríteni. Innen maradt fel még az én időmre is az a szokás, hogy ha valamelyik polgárházhoz ebédre vagy vacsorára egy deákot meghívtak, mindig megmondták, hogy egy jó barátját is vigyen magával.

Még éjji örök is rendeltettek a deákok közül, kettő 9—12-ig, másik kettő 12—3 óráig. A két első estve 9 órakor jelentkezett a Contrascribánál; kikérte a lámpát s bezárta a portát; de a kulcsot be kellett adniok, s mindannyiszor kikérniök, valahányszor zörgetett valaki. A kiket aztán bebocsátottak, azoknak neveit a Contrascribának azonnal bejelentették, a ki ezeket, ha csak előre engedelmet nem kértek és nyertek a kintmaradásra, irgalom nélkül megeztáltatta. Na de nem is mert ám az zörgetni, a kinek engedélye nem volt, hanem egyenesen ment a hátulsó udvar két öles magasságu kőfalához, s ott mászott be. — Többen jártak itt be, mint a portán. Reggel három órakor a két utolsó vigil, jelentvén a Contrascribának hogy elmúlt három óra, felkötötte a surgens apparitort s átadta neki a lámpát. Ez aztán téli időben, midőn későn virradt, sorba járt minden szobát, mindenüvé bekiáltván: lumen adest, accendatur. Jó is volt ez a szokás akkor, mikor még ki kellett csiholni, hogy a kénbe mártott papirból vagy fenyő szilánkból magunk készítette kénygyertyát meggyujthassuk; de már ekkor csak egy kis üvegbe kellett mártani a veres végű masinát s azonnal lángra gyult, sőt 1834-ben, ha jól emlékezem, már dörzsgyufánk is volt, úgyhogy a surgens apparitor nagyon ritkán végezte úgy is haszontalan kötelességét.

Admissus is volt rendelve hat, még pedig a jobbak közül, s egész évre. Ezek a könyvtárnoktanár segédei voltak, s szerdán és szombaton délutánonkint tartoztak a könyvtárban a könyvtárnok által elibök adott munkát, a rendezést és tisztogatást végezni.

Ezen kötelességeket azonban csak a togátusoknak kellett teljesíteni, kik most jótéteményeseknek neveztetnek; a publicusok — a mostani nem jótéteményesek — fel voltak mentve minden ilyen szolgálat alól; sőt a togátusok közül is fel voltak ezen szolgálatok alól mentve a scribák és kántorok, s ha jól emlékezem még a machinisták is, azaz a tűzoltó egyeslet tagjai.

Voltak azonban oly kötelességek, melyek alul egy togátus deák sem volt felmentve. Minden bentlakó köteles volt például estve kilencz órakor a praecesen a mostani énekteremben — mely akkor deák nyelven bagolyvárnak hivatott — megjelenni, melyre mindig ki volt rendelve egy praecentor és egy praeco. A praecentor vezetése mellett énekelt az egész ifjuság; azután a praeco felolvasott egy esteli imádságot, s ezután ismét énekelték. De nem oszlottak el addig, mig a Contrascriba, vagy valamelyik ezt helyettesítő Juratus néhány szoba lakosainak nevét fel nem olvasta. Azonban egy másik Juratus ezalatt minden szobát sorra járt s a kit otthon talált, azokkal együtt, a kik a névsor olvasáskor neveikre nem szólottak, megidézette, hogy „praeces publicas neglexerunt.“ Természetesen gyakran megtörtént az egyetlen egy fagygyu gyertyával világított nagy teremben, hogy az ott nem lévő helyett szólott valamelyik jó barátja, s azt a megidézetestől megmentette; csakhogy néha ketten, sőt hárman is találtak szólanivaló s a szerencsétlen becsipetett, deák műszólás szerint.

Vasárnap az isteni tisztelet kezdete előtt egy óranegyeddal össze kellett gyűlni az egész tanuló seregnek, mert felváltva egyik felének a nagy templomba, másik felének a kis templomba kellett

mennie. A teremben a Juratus névsort olvasott s úgy indultak el párosával szép hosszú rendben, elől s hátul Jurátusok által vezetve és kísértetve. Nagy ügyelet volt rá, hogy minden tanuló templomba járjon, s az idézettek névsora minden szombaton ezzel kezdődött: Templum die dominico neglexerunt. Minden iskolai félév elején továbbá egyszer mindenkorra kirendeltetett az egész jótéteményes tanulóereg a hétköznapi templomba járásra is a hétnek minden napjára; ezeknek a maguk napján meg kellett jelenniök a Senior szobája előtt, a ki névsort olvasott s felváltva egyik csapatot a nagy-, másikat a kis templomba küldte, a mulasztókat pedig idéztette: Templum die profesto neglexerunt. Szünidők alatt a novitius deákoknak bent kellett maradniok remanenseknek, s ekkor ezek végezték a templomi szolgálatokat is. A remanentia ideje a főiskolai életben nagyon szomorú időszak volt, mert sem alumnumot nem főztek, sem kenyeret nem sütöttek s ha a temetésre járás ritkán került, a miből mégis ha énekszós volt 17 kr, ha predikációs volt 20 váltó kr jutott, bizony úgy élt a szegény tanuló, mint az égi madár.

A nagyobb tanulók megélhetése könnyítve volt egyfelől az által, hogy az elemi, polgáriskolai és gymnasiumi osztályokból minden tanuló ki vőlt osztva magántanításra a nagyobb deákok között; minek nem csak azt a hasznát vették, hogy egy kis jövedelemre tettek szert, hanem a tanrendszerrel is megismerkedtek, a tanítás módszerébe is a gyakorlat által belejöttek, s midőn majd vidéki rektoriára mentek ki, ott egészen a debreczeni tanrendszer szerint tanítottak, s már nem egészen kezdő, hanem némileg gyakorlott tanítókként léptek fel. — Más részről a legatiókból is nevezetes segítséget nyertek, mert még akkor sokkal több egyház kért az ünnepekre legatust, mint most. Sajátságos kinézést nyert az iskola az electió napján. Csak úgy számot tartottak erre a vidéki fuvarosok, mint maguk a tanulók, s a választás napján lépve volt a podium (tornász) szekerekkel Szoboszlóról, Hadházról, Szovátról s más szomszéd helyekből; sőt még a pestvidéki motyók is rátartottak, s rendszeren megjelentek a dunántuli legatusok szállítására. Rendszeren hat legatus fogadott egy szekeret, kikkel ráadásul szokott egy szolgatanuló — sublegatus — is menni.

A nyári supplicatio intézménye most is fenáll; csakhogy abban az időben minden supplicanssal ment egy szolgatanuló is, és akkor 50—60 váltó forintot haza hozott a tanuló a jobb spártaiból, míg most egynémelyiknél a deficit is megesik.

Volt a supplicationak egy más neme is, a mely már nem létezik: a szüreti supplicatio. Szüretkor ugyanis a debreczeni szőlőskertekbe, az érmelléki hegyekre s ha nem csalatkozom Szikszó vidékére is supplicansok küldettek, a kik ott mustot gyűjtve, azt eladták s itthon az árával számoltak be. A debreczeni szőlőskertekben gyűlt mustot azonban nem adták el, hanem betették a pinczébe s ebből kaptunk aztán a király születése napján fejenként egy-egy meszely bort.

Szerdán és szombaton az ünnepek előtti heteken a könyvtárnoktanár rendszeren könyv-licitatiót tartott; mert az elhalt papok özvegyei ő hozzá szokták beküldeni eladás végett férjeik könyvtárát, s annak legutolsó darabja is elkelt post festa (ünnepe utáni) fizetésre. Meg vettük csak azért is, mert szokás volt, hogy a rectoriára menő tanulóknak minden ismerőse rectoriális könyvet ajándékozzon; úgy hogy minden ember egy kis könyvtárt vitt magával a rectoriára; s ha belbecse nem sok vőlt is a legtöbb esetben, legalább számánál és tömegénél fogva mutatott valamit ad terrorem populi. Különben minden nap lehetett nálunk az ebéd ideje alatt könyvet venni és eladni; egyik szolgál

a másik után csattogtatta a szoba ajtókat különböző ajánlatokat vagy tudakozódásokat kiáltva be mindig latin nyelven. Hangzott egymásután a „liber venalis deportatur,“ „liber venalis quaeritur;“ egyik valami eladó vagy elvesztett tárgyat keresett, másik eladni való vagy talált tárgyat hordozott, úgy hogy a kalaptól le a csizmáig minden ruhadarabnak akadt eladója és vevője.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Hódmezővásárhelyi ref. egyháztanács költségvetési előirányzata az 1882. évre. E szerint a szükséglet 58,153 frt 67 kr, a fedezet pedig 39,146 frt 40 és fél kr, és így mutatkozik hiány 19,007 frt 26 és fél kr, mely az egyháztagnak által az 1881. évben fizetett 128,272 frt 75 kr értékadóra felosztva esik 1 frt után 16 kr, összesen: 20,619 frt 64 kr; marad tehát fölőleg az 1882 év végével 1611 frt 72 és fél kr. Ezen költségvetésből nagy örömmel látjuk, hogy az illető egyháztanács igen bölcsen gazdálkodik, az egyházi tisztviselők jobbra tiszteletből teljesítik teendőiket, például: egyházi jegyző tiszteletdíjja 200 frt, segédjegyzőé 200 frt, adószedő gondnoké 210 frt, két gondnok tiszteletdíjja 105 frt, egyházi pénztárnoké 52 frt 50 kr, számvevőé 52 frt 50 kr, lelkész elnök tiszteletdíjja 25 frt, főgondnoké 4 arany. Ezen eljárást követhetnék más népesebb egyházközségeink presbyteriumai is.

Sárospataki leánynövelde érdekében következő felhívást intéz a s.-pataki egyház előljárósága a prot. közönséghez:

Tisztelt tanügybarátok! A protestáns egyház ereje, hatalma a tanügyben öszpontosul. Sajnos azonban, hogy épen ezen a téren leginkább magunkra vagyunk hagyatva. Sajnos, hogy ezt a zsinat figyelembe sem vette. Mélyen érzi ezt a sárospataki református egyház. Mélyen érezte, hogy leányai, kik a család szívet képezendik, kényszerülve voltak a zárda növendékeivé lenni s iskoláját már-már bezáráhatta volna. Azonban a lelkesült emberek, szülék, tanügybarátok, a főiskolai tanári kar, kik ennek horderejét fel tudták fogni, nem engedték leányiskolánk végpusztulását; sőt egyesült erővel oda működtek, hogy leányiskolánkat a kor színvonalára emeljék s letegyék az alapkövét a sárospataki református leánynövelde nek. Ennek eredménye az lett, hogy a múlt évben két új, csinos tantermet építettünk s egy igen jeles okleveles tanítónőt választottunk.

Azonban még itt nem állhatunk meg; mert ha jövőre a küzdőterre akarunk lépni a helybeli zárdával, még egy tantermet kell építtetnünk s még egy tanítónőt választanunk.

Azonban mi már erőinket teljesen kimerítettük.

Tisztelettel folyamodunk azért a lelkesült tanügybarátokhoz. Igen, mert hogy Sárospatakon református leánynövelde legyen, az nem közönyös a magyar- s erdélyországi református egyházra, az nem csupán a sárospataki református egyház belügye.

Itt egy hatalmas, történelmi emlékü főiskola van. E főiskolába több száz szüle hozza fiu gyermekét, míg leányával, a leendő édes anyával, nem tudja mit csináljon; és sok szüle vidéken is kényszerülve van leányát katolikus növendébe adni.

Hogy ez így áll s érzik a vidéki szülék, bizonyítéka az, hogy már eddig is sokan adták leánygyermeküket a mi leánynövelendékbe, s hogy figyelemmel kísérik leánynövelendék emelkedését.

Tisztelettel kérjük e szent czélt figyelembe venni s kegyes adományaikkal elősegíteni. — Sárospatak. 1881. december 30. — Alázatos szolgálói: Kérész István, ref. főgondnok. Terhes Barna, ref. lelkész.

A szerkesztőség 3 frtot ad e nemes czélra és készséggel veszi át és nyugtazza nyilvánosan a hozzá e czélra beküldendő adományokat!

Növénytan a középtanodák V-dik osztálya részére, készítette Buza János sárospataki tanár. A szöveg közé nyomott 170 ábrával (I–VI. + 194. lap). Kiadja a sárospataki irodalmi kör a főiskola költségén. — Ára füzve 1 frt 50 kr, füzetlen 1 frt 43 kr. Sárospatak 1882.

Lapunk múlt évi folyamának 14-ik számában említést tettünk Csaholcz István m. szalkai lakosról, ki azon év május 1-én töltötte be presbyterségének 50-dik évét, a mely jubileumi esemény némi ünnepélyességre adott a presbyterium kebelében alkalmat. Az akkor ünnepelt agg férfi ma már nincs az élők között, a mennyiben múlt évi decz. 21-én, öt heti súlyosabb betegség után meghalt a m. szalkai reformált lelkész, Papp Arthur hajlékában, életének 81-dik évében.

A bődögült 1801. december 10-én született Kis-Naményban, Szatmármegyében. Tanult s pályát végzett Sárospatakon s Debreczenben. Lelkész akart lenni, de sorsa más utra terelte s lett belőle megyei tisztviselő, esküdt, szolgabíró, megyei pénztárnok. Máté-Szalkán, hova házasodott s hol megtelepült, 55 év óta igyekezett minden jót előmozdítani úgy a városi, mint különösen az egyházi ügyekben. — Temetése december 22-én délután történt meg, egyszerű halotti imával a templomban. Legyen áldott emlékezete az agg kort élt jó embernek, a halálig hű egyháztagnak!

Révész Imre emlékére befolyt adományok a püspöki hivatalhoz:

Ér-Tarcsai ref. egyházból: Bajza Antal 50 kr, Ethey János 50 kr, összesen 1 frt.

Albisi ref. egyházból: Szász Gusztáv 1. th. 20 kr, Sass Károly 30 kr, az albisi egyház 1 frt, összesen 1 frt 50 kr.

Öcsödi ref. egyházból: Oláh Antal 2 frt, Vitályos Márton, Szabó András, Tolnai Gábor 1—1 frt, Szabó Sándor 40 kr, Nagy László 50 kr, Mészáros Demeter 50 kr, Daróczi Ferencz, Tóth Bálint, Pap I. László, Mónus Ferencz, Vértesi András 40—40 kr, Dezső I. István 50 kr, Maróthi Samuel 40 kr, Dóczi Imre 20 kr, Izbéki Benedek 20 kr, Dezső Antal 40 kr, Pap K. László 40 kr, Saja Sándor 20 kr, Sz. Kis Bálint 10 kr, Kis János, Győry Imre, Suhajda Antal, Szilágyi József 50—50 kr, Nemes Lajos 30 kr, Váróczy Zsigmond 40 kr, Vigh Imre 30 kr, özv. Juhász Benjaminsz 1 frt, Mészáros Sándor 30 kr, Tönkö Imre 50 kr, Szabó János 1 frt, Fazekas Sándor 20 kr, Izbéki Lőrincz 20 kr, Rónyai Bálint 20 kr, Tóth Benedek 30 kr, Tóth Mihály 40 kr, Tóth Gáspár 20 kr, Rónyai Sándor 20 kr, Blaskó Lajos 20 kr, öcsödi ref. egyház 2 frt, összesen 20 frt 50 kr.

Tartalom: Előfizetési fölhívás a „Debreczeni protestáns Lap“ 2-dik évi folyamára. — Nehány kiemelkedő pont reformált egyházunk legközelebbi multjában. Dunántuli. — Az erdélyi ág. hitv. evang. egyház országos consistoriumának, az országos képviselőházhoz intézett kérvénye a gymnasiumi és reáliskola; oktatáshoz szóló törvényjavaslat tárgyában. — Zsoltárok új átdolgozásban. — Könyvismertetés. — Tárca: Főiskolánk 1833-ban és 1881-ben. — Különlélek. — Pályázat.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak:

Békési Gyula, Géresi Kálmán.

Pályázat.

A kis-kereki-i ref. egyházban (Bihar, m. u. p. Székelyhid) megürült fitanító állomás betöltendő lévén: a pályázni akarók kellően felszerelt kérvényüket az 1882-ik évi február 15-ik napjáig, nevezett egyház lelkészi hivatalához nyujtsák be.

Ez állomáshoz kötött évi fizetés:

1-szor. 46 frt. oszt. ért.

2-szor. 30 köből rozs.

3-szor. 10 köből szemes tengeri.

4-szer. 5 öl kemény tűzifa.

5-szor. 1/2 telki külilletmény és 2 vékás nádlás, melyet a tanító maga munkáltat, de az utánna eső mindenféle adót az egyház fizeti.

6-szor. Tandíj, minden gyermektől 1 véka csős tengeri, 42 kr. 1 csirke és egy kanta must; a mely szüléknek pedig szállójok nincsen a must helyett 42 kr.

7-szer. 2 öreg cseber bor: melyért a 4-ik pontban foglalt kötelességét teljesíti.

8-szor. Temetési stóla; predikációs halottól 1 frt. énekszóstól 50 kr,

9-szor. 2 szobával, konyhával, pinczével, és házi kerttel ellátott lakás az iskola helyiségen.

Tanító kötelessége

1-szor. Az elemi iskola 6, jelenleg azonban csak 4 osztályába járó fiugyermekek tanítása, az egyházkerületi tanterv szerint

2-szor. A kántorság teljesítése.

3-szor. Urvacsora osztáskor, esztendő első napján, nagy pénteken és áldozó csőtörtökön délután prédikálás.

4-szer. Karácson, Husvét és Pünköst ünnepek első napjain délután, a második délelőtt délután, továbbá szüretkor 2 vasárnapon egyházi beszéd tartása,

Pályázó csak pályavégzett okleveles, vagy oly tanító lehet, ki már az 1868-ik év előtt is tanító volt, a megválasztott állomását az 1882-dik évi április 1-ső napján elfoglalni köteles.

A megválasztott csak három évre erősítettik meg, három év multával azonban, — ha addig mind erkölcsileg kifogástalannak, mind a tanítás terén jó tanítónak mutatta magát, reménye lehet, hogy állandóan is meg fog erősíteni.

Kelt Kis-kerekiben 1881. decz. 28.

Bartha András m. k.
reform. lelkipásztor.